

Posudek oponenta na práci Marka Borče *Sionismus Hannah Arendtové*

V českém jazykovém prostředí, kde je Arendtová považována – ve stopách Patočkových – především za politickou filosofku, se jejím raným příležitostným textům o židovství a sionismu nepřikládá velká pozornost. O to chvályhodnější je Borčův záměr provést stručný výklad některých z nich a zasadit je do historicko-politického kontextu jejich vzniku. Arendtová-filosofka se čtenáři proměňuje v Arendtovou-publicistku a občas dokonce v aktivistku. Na jedné straně vidíme konkrétní zkušenostní zdroj konceptů, jimž posléze dala systematickou podobu ve *Vita aktiva*, na straně druhé můžeme zhodnotit, jak přesvědčivé jsou některé její teoretické přístupy ve chvíli, kdy je prakticky používá pro uchopení aktuálních dějů.

Borčova práce dosahuje tohoto účinku proto, že svědomitě zasazuje probírané články do situace jejich vzniku a připomíná místo, na němž se právě nacházela jejich autorka. Prvním interpretačním klíčem, jenž mu umožňuje pochopit její excentrickou pozici

vůči sionistickému hnutí, je jeho teze, že ji k němu nepřivedl ani tak (nacionalistický) obsah jako spíše (politická) forma – to, že toto hnutí konečně vtáhlo Židy zpět do veřejného prostoru politiky, v němž jedině podle ní může být realizována lidská svoboda. Druhým interpretačním klíčem mu je přiřazení Arendtové k té verzi sionismu, kterou se na samém počátku SSO pokusil neúspěšně prosadit Bernard Lazare se svou představou emancipačního hnutí Židů jako součásti širokého hnutí ostatních utlačovaných (kulturních či sociálních) skupin, jehož cílem by byla radikální sociálně-politická transformace – domácí i mezinárodní. Lazare SSO záhy opustil, ale jeho univerzalistické pojetí se dílčími způsoby vtělilo jak do radikální kibucnické levice, tak do diskurzů některých idealistických intelektuálů, kteří založili Hebrejskou univerzitu v Jeruzalémě. Oba fenomény byly sice zvnějšku velmi viditelné, vzhledem k hegemonnímu proudu v SSO však marginální. V perspektivě, kterou tvoří dvě interpretační východiska Borč přehledně rekapituluje hlavní rysy a zvraty

Arendtové sionistického angažmá, k němuž přidává také opětovný vstup do problematiky, kterou od konce čtyřicátých let opustila, v *Eichmannovi v Jeruzalémě*.

Nemám závažnějších výtek k Borčově výkladu. Upozorním jen na dva problémy, které z textu plynou, nejsou v něm však výslovně tématizovány. (Autor by se k nim snad mohl vyjádřit během obhajoby). První se týká vztahu Arendtové k národnímu státu, druhý meta-politické charakteristiky její pozice. Autor správně připomíná, že Arendtová obhajovala dvou národnostní Palestinu v rámci širší blízkovýchodní konfederace dekolonizovaných společností a kritizovala Herzla za to, že navrhl národní stát Židů jako odpověď na antisemitismus přelomu 19. a 20. století, který se podle ní stal součástí nového, imperialistického kontextu, na nějž byl jedinou náležitou odpovědí právě koncept (kon)federace. A přece o několik let později v *Počátcích totalitarismu* - ve slavné kapitole o lidských právech – tvrdí, že jedinou strukturou která zajišťuje člověku právo mít práva je právě národní stát. Není to implicitní

doznání, že její poválečný (kon)federalismus byl utopický?

Což mě přivádí ke druhé otázce. Při čtení Borčovy práce jsem si znovu uvědomil onu zvláštní směs realismu a idealismu, kterou se vyznačuje Arendtové kritika sionismu z let 1942-1948. Na jedné straně jasnozřivá a přesná předpověď budoucnosti Izraele jako Sparty Blízkého východu – militarizovaného státu mobilizujícího další a další generace proti nepřátelskému obležení, které si kolem sebe způsobem svého vzniku vytvořil. Na straně druhé utopický projekt sionismu jako hnutí národní emancipace, které se obejde bez hlavních atributů takového hnutí jako je boj o národní samostatnost a suverenitu – tedy jakéhosi nacionalismu bez nacionalismu.

Borčovi vděčím za to, že mi připomněl otázky, které si při četbě Arendtové již nějakou dobu sám kladu. Navrhuji ohodnotit jeho práci jako *výbornou*.

Pavel Barša

sdf

sdf